

УДК 371

ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мащенко С.Г.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У статті аналізуються можливості виховного впливу на студентів засобами навчальної діяльності. Провідною є ідея попереджувальної ролі виховного впливу з метою забезпечення успішної освітньої діяльності студентів у процесі вивчення дисциплін професійного призначення. Основною умовою успішного навчання є опанування системою позитивного досвіду міжособистісного спілкування та уважного ставлення до своїх навчальних обов'язків.

Ключові слова: виховання студентів, навчальна діяльність, освітній процес, уміння усного мовлення, міжособистісне спілкування.

ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНТОВ СРЕДСТВАМИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Мащенко С.Г.

В статье анализируются возможности воспитательного влияния на студентов средствами учебной деятельности. Ведущей является идея предваряющей воспитательной роли учебного процесса, способной обеспечивать успехи в образовательной деятельности студентов по изучению профильных дисциплин. Главным условием успешного обучения является овладение студентами приемами внимательного отношения к учебе как источнику новой информации о будущей профессии и опытом положительного межличностного общения.

Ключевые слова: воспитание студентов, учебная деятельность, образовательный процесс, приемы устной речи, межличностные отношения.

EDUCATING STUDENTS THROUGH STUDYING

S. Mashchenko

The article analyses possibilities of the educational impact on students through studying. The dominating idea is the premonitory role of the educational impact for insuring the students' successful academic activity in the course of teaching professionally oriented disciplines.

The main prerequisite for successful studying is acquisition of the system of positive interpersonal communication experience and a considerate attitude to one's academic duties.

Key words: educating students, studying, academic activity, speaking skills, interpersonal communication.

З погляду практичної діяльності в університеті, виховна робота зі студентами є не тільки важливою складовою підготовки фахівців до самостійної активної та творчої життєдіяльності, але передує всім іншим освітнім і навчальним завданням. На нашу думку, таке розуміння завдань навчального процесу дає можливість здійснювати таку роботу в значно більшому обсязі, ніж при підготовці фахівців тільки за навчальними програмами.

Традиційно виховання студентів було зосереджено на так званій позааудиторній виховній роботі. За радянських часів для виховної роботи щотижня навіть відводився окремий час – так звані «політгодини». Сьогодні цілком зрозуміло, що такий підхід навряд чи можна вважати ефективним та доцільним, – у першу чергу, з огляду на деполітизацію навчально-виховного процесу та переосмислення та переоцінку головних орієнтирів у розвитку суспільства та виховання особистості.

Сьогодні факультет іноземних мов ХНУ ім. В.Н. Каразіна, як і інші факультети університету, звичайно, не залишає без уваги позанавчальну виховну діяльність, яка набула нових різноманітних форм. Вона проводиться кураторами академічних груп, завідувачами кафедр, заступниками декана та деканом факультету. Їх робота підтримується органами студентського самоврядування: профбюро студентів, сту-

дентською радою, студентським науковим товариством та студрадою гуртожитку.

Позааудиторну виховну роботу факультету ілюструють такі розділи плану виховної роботи у 2010/2011 навчальному році:

<u>I. Навчально-виховна робота</u>			
1	Затвердження плану виховної роботи на Вченій раді факультету	Вересень	Декан
2	Організація роботи кураторів груп	Вересень	Заст. декана з виховної роботи
3	Вибори старост навчальних груп I курсу	Вересень	Заст. декана
4	Збори старост навчальних груп I-III курсів	Щомісяця	Заст. декана
5	Методична допомога іноземним студентам	Постійно	Зав. кафедр
6	Перевірки відвідування занять студентами	Постійно	Заст. декана, деканат
7	Індивідуальна робота зі студентами	Постійно	Кафедри, заст. декана
8	Листування та бесіди з батьками студентів	Постійно	Заст. декана
9	Сприяння студентському самоврядуванню	Постійно	Заст. декана
<u>II. Інформаційно-роз'яснювальна робота</u>			
1	Лекції для першокурсників, присвячені «Дню знань», історії університету, історії факультету	Вересень	Декан, заст. декана
2	Збори студентів I курсу з інструктажем про: - Устав університету та правила поведінки в університеті; - охорону праці; - протипожежну безпеку; - дбайливе ставлення до майна університету;	Вересень	Заст. декана

	- економію електроенергії; - непримиренність до порушників громадського порядку; - правила дорожнього руху; - заборону тютюнопаління		
3	Випуск стіннівок	До свят	Кафедри, студрада
4	Агітаційна робота з набору абітурієнтів у школах міста та області	Упродовж року	Кафедри, студрада
5	Дні відкритих дверей з індивідуальними консультаціями для абітурієнтів	Лютий-травень	Декан, заст. декана
<u>III. Культурно-естетичне виховання</u>			
1	Участь у святі «Посвячення у студенти»	Серпень	Декан, заст. декана
2	Робота з виявлення творчих здібностей студентів I курсу	Вересень	Заст. декана, студрада
3	Підготовка до конкурсу художньої майстерності студентів I курсу «Альма-матер»	Жовтень	Заст. декана, студрада
4	Проведення «Дня факультету»	Листопад-грудень	Заст. декана, студрада
5	Проведення «Днів кафедр»	Згідно планів каф.	Зав. кафедр, студрада
6	Участь факультету в урочистих та святкових заходах Університету	Упродовж року	Заст. декана
<u>IV. Робота у гуртожитку</u>			
1	Поселення студентів I курсу	Серпень-вересень	Заст. декана
2	Перереєстрація студентів II-V курсів	Вересень	Заст. декана
3	Збори зі старостами блоків і студентами у гуртожитку за участю керівництва факультету та студ. містечка	Постійно	Заст. декана, студрада гуртожитку

4	Відвідування гуртожитку викладачами та керівництвом факультету	Постійно	Зав. кафедр
5	Організація роботи студради гуртожитку	Постійно	Заст. декана, студрада
<u>V. Трудове виховання</u>			
1	Відпрацювання студентів на факультеті та у гуртожитку	Серпень-вересень	Заст. декана, деканат
2	Прибирання території навколо університету та у Саду Шевченка	Жовтень-квітень	Деканат, кафедри
3	Прибирання факультету та закріплених аудиторій	Упродовж року	Деканат, кафедри
<u>VI. Спортивне та оздоровче виховання</u>			
1	Роз'яснення ролі фізичної культури та спорту	Постійно	Куратори
2	Контроль за відвідуванням занять з фізкультури	Постійно	Деканат
3	Контроль виконання графіку мед. обстежень студентів	Згідно графіка	Заст. декана, деканат
4	Надання студентам матеріальної і соціальної допомоги	Постійно	Заст. декана, профбюро

Цілком зрозуміло, що всі ці виховні заходи не можуть не мати певного позитивного впливу, тим більш, що вони охоплюють практично всі сфери навчальної та позанавчальної діяльності студентів, а ставлення керівництва факультету та педагогів-вихователів до виховних завдань є відповідальним.

Проте сучасна педагогічна діяльність факультету базується на нових стандартах фахової підготовки, одним з яких є гуманітаризація освіти.

Основне місце у навчально-виховній діяльності факультету приділяється вихованню через навчальну роботу. Головну роль у цьому процесі відіграють дисципліни гуманітарного та соціально-економічного циклу, які входять до навчальних планів майже всіх факультетів та факультету іноземних мов, зокрема [1, 2, 3, 4, 5, 6]. Ці дисципліни

формують політико-правову, громадську, побутову культуру, надають історичну, економічну, релігійну, філософську освіту, здійснюють психологічну підготовку студентів з метою їх швидкої адаптації до самостійного життя.

Цикл гуманітарних дисциплін факультету складається з курсів з історії України, української та зарубіжної культури та літератури, історії зарубіжної літератури, літературознавства, країнознавства, філософії, політології, соціології, основ права, основ екології, валеології, безпеки життєдіяльності, релігієзнавства, основ економічної теорії, психології, педагогіки, логіки, інформатики, фізвиховання тощо. Студенти слухають курси лекцій з педагогічної майстерності та з культури мовлення.

Велике виховне навантаження мають дисципліни циклу професійної та практичної підготовки, які викладаються на факультеті іноземних мов. Так, у навчальних програмах з практичних дисциплін [7, 8, 9, 10, 11, 12, 13] важливе місце посідають матеріали та завдання, які сприяють вихованню студентів. Навчальна програма передбачає можливість здійснення наукових досліджень, написання науково-методичних та дипломних робіт, присвячених проблемам виховання. Але найбільш вагомими, з огляду на загально-виховний потенціал та кількість аудиторних годин, є практичні курси зі спеціальних дисциплін. Тут існують невичерпні можливості для викладача, який розуміє важливість виховання та професійного формування майбутнього фахівця у галузі міжособистісного спілкування – як вчителя, так і вихователя.

Якщо взяти за основу такі концептуальні напрями виховної роботи на факультеті іноземних мов та ХНУ ім. В.Н. Каразіна в цілому, як гуманітарна та професійна освіта, моральне виховання, правове виховання, національно-патріотичне виховання, виховання поваги до праці, естетичне, екологічне, фізичне виховання і проаналізувати на цьому тлі мовленнєву тематику кафедр факультету, то буде видно, що ця тематика, тобто теми, які пропонуються для обговорення іноземною мовою, охоплюють всі ці напрями. Ось, наприклад, як виглядає приблизний перелік мовленнєвих тем навчальної програми практичного курсу французької мови кафедри романської філології і перекладу: «Мовленнєві формули», «Формули ввічливості», «Аудиторія», «Урок

французької мови», «Університет», «Бібліотека», «Час. Календар. Пори року», «Моя родина», «Біографія», «Родинні зв'язки», «Сімейний стан», «Будинок, в якому я мешкаю», «Адреса. Квартира», «Портрет друга». «Зовнішність. Характер», «Мій робочий день», «Мій вихідний день», «Франція», «Париж, його монументи», «День конституції», «День захисника Вітчизни», «Міжнародний жіночий день 8 березня», «1 травня – свято праці та весни», «День перемоги», «Спорт», «Олімпійські ігри», «Київ – столиця України, його монументи», «Моє рідне місто», «Французька кухня», «Мандрівки», «Структура освіти в Україні та у Франції», «Вища освіта в Україні та у Франції», «Професія викладача та перекладача», «Захист довкілля», «Закон та правосуддя», «Транспорт», «Медицина та здоров'я».

Навіть на перший погляд зрозуміло, що більшість з цих тем, якщо не всі, можуть бути використані як підґрунтя для формування у студентів певних особистісних якостей. Саме під час роботи над розвитком навичок усного та письмового мовлення у викладача є найбільше можливостей скеровувати навчальний процес у необхідному виховному напрямі. Для цього є необмежена кількість засобів, у першу чергу, вправ з усного та письмового мовлення. До того ж, виховний ефект значно посилюється, якщо ці засоби використовуються і при навчанні другої або й третьої іноземної мови.

Важко переоцінити значення такої складової виховання студента, як його мовленнєва культура. Формування мовленнєвої культури студентів є одним із пріоритетів навчально-виховної діяльності факультету. Цей аспект підготовки фахівця у галузі комунікації розглядається не лише у межах спеціального курсу, але й акцентується на лекційних і практичних заняттях з інших дисциплін, зокрема, професійних. Студенти повинні усвідомлювати, що через міжособистісне спілкування встановлюються ділові виробничі контакти, які впливають на успішну діяльність, і цьому треба вчитися. У зв'язку з цим у ході дослідження нами перевірялись можливості педагогічного впливу на студентів засобами мовленнєвої діяльності, яка зосереджена на практичних заняттях з іноземних мов. До таких засобів ми включасмо відбір лексичного матеріалу та художніх образів як носіїв позитивних чи негативних соціально-моральних якостей. Як засвідчує наше

дослідження, художні образи з творів країн, історія яких є предметом вивчення студентів, часто виступають активними учасниками виховного процесу на факультеті іноземних мов.

Багаторічний досвід навчально-виховної роботи факультету іноземних мов ХНУ імені В.Н. Каразіна, у якій виховання студентів здійснюється, в першу чергу, через навчальну діяльність, свідчить про те, що саме такий підхід є ефективним засобом впливу на поліпшення навчально-освітнього процесу та успішну підготовку до виконання реальних завдань майбутньої професійної діяльності.

Можливо, саме завдяки такому збігу факторів, як виховних, так і навчальних, випускники факультету іноземних мов завжди користуються високим попитом там, де потрібні фахівці у галузі міжособистісного спілкування з високим загальнокультурним рівнем. Особливо ця тенденція помітна зараз, коли Україна планує інтегруватись у Європейський освітній простір.

ЛІТЕРАТУРА

- 1,2,3,4,5,6. Навчальні плани факультету іноземних мов ХНУ імені В.Н. Каразіна кваліфікацій «викладач», «перекладач» освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст», «магістр» 2009-2010 навчального року.
- 7,8,9,10,11,12,13. Навчальні програми практичного курсу іноземної мови (англійської, німецької, французької, іспанської, китайської, італійської) кафедр факультету іноземних мов ХНУ імені В.Н. Каразіна 2009-2010 навчального року.